

עבודה עצמית

צמיחת משטרים טוטליטריים באירופה : הקומוניזם בברית המועצות | מאת: קציעה אביאלי-טביביאן

הבולשביקים תופסים את השלטון

רוסיה השתתפה במלחמת העולם ה-1 כשבראש המדינה עומד צאר (מלך) וסמכויותיו בלתי מוגבלות. תחתיו פעל בית נבחרים ובו נציגות של מפלגות שונות, אך ביכולתו להטיל וטו על כל הצעה שלהם. במהלך המלחמה בלילה שבין ה-24 ל-25 באוקטובר 1917, התחוללה ברוסיה מהפכה. המהפכה התרחשה כמעט ללא אלימות וללא שפיכות דמים. את המהפכנים ממפלגת הבולשביקים (בולשוי=גדול), הנהיג ולדימיר איליץ' לנין. הבולשביקים שאפו לשנות את המבנה הכלכלי והחברתי של המדינה באמצעות הלאמת קרקעות ובנקים, ביטול הרכוש הפרטי, פיקוח על הייצור וחלוקת אדמות לאיכרים. הם תכננו לשנות את המבנה הפוליטי של רוסיה ולהפוך אותה לרפובליקה סובייטית, כלומר, רפובליקה שבה השלטון נתון בידי מועצות נבחרות - סובייטים. במועצות השתתפו נציגי הפועלים, האיכרים והחיילים.

כן הכריזו הבולשביקים על רצונם לשים קץ למלחמה. שאיפות אלו הוצגו בסיסמתו של לנין: **"שלטון למועצות, אדמה לאיכרים, לחם לנצרכים ושלוה לכול!"**

לקראת סופה של מלחמת העולם הראשונה החמיר המצב בחזית הרוסית: מיליוני חיילים נהרגו, המדינה איבדה שטחים רבים והאזרחים סבלו מרעב עקב מחסור במזון. המורל בקרב האוכלוסייה כולה היה נמוך. בסיוע יחידות צבא ופועלים תפסו לנין והבולשביקים את השלטון והקימו ממשלה חדשה. לנין היה לראש ממשלה, טרוצקי מונה לשר החוץ וסטלין - לשר לענייני לאומים. הבולשביקים חתמו על הסכם שלום עם גרמניה ופרשו מן המלחמה. במרס 1918. הממשלה החדשה חתרה להגשמת האידיאולוגיה של קרל מרקס-הקומוניזם. היא רצתה להגיע למצב שבו תבוטל הבעלות הפרטית על אמצעי הייצור, כלומר, על האדמות, המפעלים וההון הפרטי. מנהיגי המהפכה קיוו לחסל את ההבדלים בין המעמדות בחברה וביקשו לבנות "עולם חדש" המבוסס על שוויון ועל צדק חברתי.

מלחמת אזרחים בעקבות המהפכה

מתנגדיה של המהפכה מבית ומחוץ היו רבים והמדינה נסחפה למלחמת אזרחים שנמשכה שלוש שנים ותבעה קורבנות רבים (1918-1921). בנות בריתה של רוסיה בעת מלחמת העולם הראשונה חששו מן המשטר החדש שקם בה ומשאיפתו להביא את המהפכה לכל מקום. נוסף על כך שרר בין המדינות הללו כעס רב על שרוסיה פרשה מן המלחמה ונטשה את בנות בריתה. מסיבה זאת התערבו יפן, צרפת ובריטניה במלחמת האזרחים ברוסיה ולחמו לצידם של מתנגדי הבולשביקים.

הפחד מן המשטר החדש והבלתי מוכר שרר גם בקרב אזרחי רוסיה שתמכו בשלטון הצאר. מכיוון שבבחירות שנערכו בסוף 1917 זכו הבולשביקים רק ב-25% מקולות הבוחרים, השתלט לנין בכוח על מוסדות המדינה. הוא הגביל את חופש העיתונות בכך שאסר הפצת עיתונים רבים במדינה, ואיים בסגירת עיתונים שיקראו להתנגדות לממשלה החדשה. עיתון המפלגה הבולשביקית, "פרבדה" (האמת) (ביטא את הקו הפוליטי של מנהיגי המפלגה).

טרוצקי החל לארגן מחדש את הצבא הרוסי שזה עתה נחלץ ממלחמה קשה וממושכת. הוא הכריז על גיוס חובה והקים את "הצבא האדום". המתנגדים למהפכה החלו לארגן צבא משלהם וכינו אותו "הצבא הלבן". גדודי החיילים של "הצבא האדום" הביסו את אויביהם מבית - "הצבא הלבן", ואת אויביהם מחוץ - הצבאות שפלשו לרוסיה. במהלך מלחמת האזרחים הבולשביקים הוציאו להורג ללא משפט את הצאר ואת בני משפחתו.

לנין משליט את האידיאולוגיה בכוח הזרוע

הבולשביקים החלו להשתלט בכוח על כל תחומי החיים במדינה תוך ביצוע מעשי אלימות אפילו כלפי הציבור שאותו ביקשו לייצג. הם הלאימו את התעשייה, את התחבורה, את הבנקים והמסחר, אסרו על הפועלים להתאגד ולשבות, וכן דרשו מהאיכרים למסור לממשלה את עודפי התוצרת החקלאית במחיר סמלי. באזורים רבים סירבו האיכרים למסור את תוצרתם לממשלה ולכן העלו באש את עודפי היבולים ושחטו את הבקר. רעב התפשט בכל רחבי המדינה וכלכלתה של רוסיה הגיעה לשפל קשה עוד יותר מן השפל שפקד את המדינה במהלך השנים הקשות של מלחמת העולם. השלטון אסר על קיומן של מפלגות אופוזיציה וכן אסר להשמיע דעות שהן שונות מן הקו המפלגתי האחדיד שגובש על ידי לנין ומרכז המפלגה הקומוניסטית.

כך נוצר ברוסיה משטר שהשתלט על כל מגזרי החיים ונקט אמצעי טרור כלפי המתנגדים לו. חדירת השלטון לכל תחומי החיים באה לידי ביטוי בשורה של צווים. בין הצווים נכללו, למשל, היתרים לחיפוש בבתי האזרחים, הוצאת כל בתי הספר מרשות הכנסייה והעברתם לפיקוח המדינה, הלאמת בתי החרושת, ביטול כל הדרגות בצבא ועוד. כמו כן הוקמה משטרה חשאית ולצידה בתי דין מהפכניים שנקטו אמצעי טרור.

שאלות:

1. **הציגו את הביטויים לפעולות אנטי דמוקרטיות, מצד המפלגה הבולשביקית שנעשו ברוסיה החל ממהפכת אוקטובר 1917. הסבירו במילים שלכם במה באה לידי ביטוי התפיסה הטוטליטרית בפעולותיו של לנין והמפלגה הבולשביקית.**
2. **הסבירו בקצרה עפ"י הקטע וממקורות נוספים, מה היה תפקידם של : מרקס, לנין, טרוצקי וסטלין.**